

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP
A HAZAI NÉGY EVANGELIKUS EGYHÁZKERÜLET KÖZLÖNYE.

Megjelenik hetenként egy iven; a Hivatalos Közlemények, mint az Ev. Órálló melléklete, minden két hétben.

A kéziratot a szerkesztőhöz, a hirdetés szövegét és díját a kiadóhivatalba kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
KOVÁCS SÁNDOR theol. akad. tanár
Pozsony, Konvent-utca 11. szám.

KIADÓHIVATAL:
HORNYÁNSZKY VIKTOR
Hirnapkiadóhivatala, Budapest, V., Akadémia-u. 4.

A lap ára a „Hivatalos Közlemények“ melléklettel együtt egész évre 10 kor., félévre 5 kor., negyedévre 2.50 kor.

A Hivatalos Közleményeket az anyaegyházak és felsőbbrendű iskolák ingyen kapják.

Hirdetés ára oldalanként 32 kor.

TARTALOM: Alázatosság. Ch. W. — Zsellérek a magunk földjén. Kovács Sándor. — Néhány megjegyzés „Utóhangok a Boeska-ünnepéről“ című közleményre. Hajdu Lajos. — Tarca: Miért nem írt Jézus? Raffay Sándor. — Külföldi krónika. — Egyházi élet. — Pályázat.

Alázatosság.

„Alázatossággal ékesek legyetek, mert Isten a kevélyeknek ellenek áll, az alázatosoknak pedig adja az ő kegyelmét. (I. Péter 5, 5).“

Vajjon megerőltetésbe kerül-e, hogy alázatosak maradassunk?

Avagy az alázatosság nem valamelyes természeti arravalóság-e, a melyet se nem adhatunk, el sem vehetünk s a mely az embert nem épen emeli fel az emberek szemében?

Ó nem! Az alázatosság se nem szorongás, se nem félelem. Félelem és gáncs nélküli hősök is lehetnek alázatosak. Egy Pál apostol, egy Luther Márton lelkükben alázatosak voltak, mert mindig tisztán érezték, hogy az az ő szívéket irányító nagy hatalmas erő Isten ereje ő bennök.

Az alázatosság — igaz — nincs minden veszély nélkül. Minél több sikert enged Isten az alázatosnak, annál inkább megkísérti őt az önző nagyzás és fenhéjazás. Annál közelebb az Istentől való elidegenedés veszedelme. Ám a ki megmarad híven az alázatosságnak, Isten az ő teljes kegyelmét adja néki; ő vezeti azt mind mélyebbre e kegyelem megismerésében s mind magasabbra, a hol az erő és bátorság fakad a gonoszság összes hatalmaival való harc megvívására.

Még a legnagyobb férfi is, alázatosság nélkül, népének átka lehet: alázatossággal bizonyára ennek áldása leszen az ő élete. Ch. W.

Zsellérek a magunk földjén.

— Állandó Otthont a Luther-Társaságnak. —

Ha az ember Budapesten jár, érdemes elfáradni a Kecskeméti és Szentkirályi-utcába, meg az Üllői útra. A mit e három helyen lát a nyílt szemű ember, minden statisztikánál meggyőzőbben és szemléltetőbben magyarázza a felekezetek eloszlását és egymáshoz való viszo-

nyát a mi hires és sok-sok jövendőkovácscsal megáldott hazánkban.

A Kecskeméti-utcában találunk egy fényes könyvesboltot. Nagyságra, izlésre, csinra, világosságra alig versenyezhet vele egyetlenegy is a fővárosban. Álmélkodva álltam meg csábítóan elrendezett kirakata előtt. Ott láttam gyönyörű választékban, egyszerű, tartós és előkelő pazar kiadásokban minden könyvet, a mi a modern buzgó katolikus lelki táplálékát képezi. Imádságos könyvek különböző szerzőktől, eredetiek mellett a világ-irodalom óriásai remek fordításokban. Elmélkedések, vallásos gondolatok ügyes, a szívet meghódító módon feldolgozva. Augustinus, Kempis Tamás, Pázmány munkái. Az újkori r. kath. irodalomnak minden egyes alkotása, mely némi hatást tett korára. Tudományos theol. művekből válogatott gyűjtemény. Az összes r. kath. célokat szolgáló folyóiratok. Azonban nem csupán egyházi irodalomra bukkanunk itt; ha valaki Vörösmarty után tudakozódik, szolgálnak vele; Aranyt, Petőfit is megszerzik, ha kívánod, mert a közönséget oda kell szoktatni. Ha belépsz, a bolt összes kincseivel megismerkedel egy negyed óra alatt. Figyelmes előzékenységgel próbálják eltálatni izléseidet. Ha elárulnád protestáns voltodat, még fokozódniék a szíves szolgálatkészség. Minden jel azt mutatja, hogy ez a bolt egy igen-igen fontos örállomás a r. kath. propaganda harcveronán. Ez a bolt a Szent István-Társulat könyvkereskedése.

A Szentkirályi-utcában van azután az anyukas, ott a sajtóműhely, mely rakásra ontja a lapot, áhítatos, polemikus és iskolai kézikönyvet. A ki nagyban vásárol, ide jó és gyorsan, kifogástalanul kielégítik. Szédítő, szemkápráztató gazdagság tárul itt eléd. Minden fajta könyvből van többféle, válogathatsz izlésed szerint. Az egész ház nyüzsgő hangyaboly. Fizetésért nem látni egyetlen heverő kezét. Külön osztályai pompásan beilleszkednek a nagy egész keretébe. Az emberi testnek nincsen különben működő szervezete, ér- és ideghálózata, mint a Szent István-Társulatnak. Odajárhatunk csodálkozni és — mivel az irigység csak hitvány lélekben terem meg — tanulni tőlök, tettekre buzdulni példájukon. Az egész háznak minden kődarabja azt hirdeti, hogy az egy hódításra indult egyház fegyvertára.

Ha e virágzó élet kútfejét nyomozzuk, — mert nyomozni érdemes — érdekes okra bukkanunk. Nem a nagy pénzébőség okozza, mert hiszen akárhány vállalat indult meg nagyobb tőkével, még sem boldogult, sőt siralmas ösvénybe szédülés lett a vége. A nagy titok

az, hogy a r. kath. egyház, noha alapjában, elveiben konzervatív jellemű, számot tud vetni a kor követeléseivel; megéri az idők szellemét, fölismeri természetüket, eszközeiket s külsőségeket alkalmazkodik hozzájuk, hogy ily módon viszont elveinek megnyerje őket. A protestantizmus, a melynek alapelve a fejlődés és haladás, ezen a téren jó messze kullog a győzelmes versenytárs nyomában. A másik tulajdonság, a miben tanulhatunk tőlök, hogy bámulatra méltóan tudják egyesíteni, koncentrálni erejüket valamely korszerű eszme érdekében, a nélkül, hogy felsőbb utasítást, sürgetést várnának. A belső ösztön parancsánál, erejénél fogva. A mi egyházi életünk pedig — a régi százados autonomia mellett — olyan, mint a szakadozott háló. Az együvé tartozás, az egyetemes érdekek érzése nem tud kifejlődni köztünk. Helyi törekvések, egyéni vágyak penészgombái lepik el az egyetemes érdek életfáját. Az utolsó betűig reánk illik az „*oldott kéve*“ rettentő ítélete. Széchenyi joggal írhatná rólunk, a mit kora magyarjairól a *Világban* megírt: „*Nem gondol Vas Abaujjal; Kecskemétnek legkisebb gondja is nagyobb, mintha lesüllyedne Lőse a föld közepéig; mit bánja Csallóköz Mosonit, habár a Dunába fulladna, Tolna vizeit Pestre torlasztja s Győr a Hanságnak vet gátat*“.

Az Üllői-úton forgalmas helyen áll a „*mi házunk*“, a mit a négy kerület, az egyetemes egyház vett s részben épített. Ebben a házban hasztalan keressük annak nyomát, hogy az evang. egyházegyetem a házi úr. Sőt ellenkezőleg — az avatatlan járó-kelőben az a hiedelem támad, hogy itt is az állam szárnyai alatt melengetett r. katholicizmus egyik hatalmas intézményének palotájában járunk. Hiszen az Evang. Ház legnagyobb részében a r. kath. *Szent Imre-egyesület* van otthon. Oly egyesület, mely a propaganda szolgálatában áll, a mely ellen küzdenünk kellene mindenütt s a melyet mi dédelgetünk, szárnyait nagyra neveljük, hogy diadalmasabban harcolhasson. Csodálatos példája a vallási türelemnek, mikor a mi vérünkéből való vér, a Luther-Társaság fedél nélkül bujdosik a fővárosban, a merre titkárja a jegyzőkönyveket viszi magával. A hogy Izráel vándorolt ide-oda a frigylárával a Sinai pusztában.

Ideje már, hogy végét szakítsuk ennek a *zsellér-korszaknak*. Ha az egyetemes egyház ingyen nem adja vagy nem adhatja, — akkor béreljük helyiséget a magunk házában — evangélikus könyvesboltnak s béreljük lakást, hivatalos helyiséget egy bizalmi emberünk (mondjuk: a titkár) számára, a kinél elhelyezzük iratainkat, becses emlékeinket s a ki irányítja a könyvesbolt forgalmát. Kell lennie egy irodalmi központnak, mely egyházi irodalmunknak minden fajta termékét nyilván tartja s a honnan minden gyülekezet, minden egyes hívő beszerezheti lelki szükségletét. Ezzel sem érném be. A felekezeti öntudat ébresztése végett meg kellene e házban termelnünk a *magyar reformáció történelmének ereklyemúzeumát*; szükségünk volna hatalmas központi levéltárra dolgozóteremmel, hogy a tudás szomjazói gondtalanul buvárkodhassanak. A feladatok, tennivalók egész sora várakozik reánk. Most alkalom nyílik, hogy egy szent elhatározással nagyot lépünk előre.

Ha ez alkalmat elmulasztjuk, megérdemeljük, hogy *örökké zsellérek maradjunk*. Fedéltelen hazátlank a magunk földjén, mig Hágár és magzatja gond nélkül melegszik a tűzhelynél, a melyhez nekünk van jogunk. Határozzunk — s kimondtuk sorsunkat!

Kovács Sándor.

Néhány megjegyzés

„Utóhangok a Bocskay-ünnepről“ című közleményre.

Az Óralló folyó évi 22-ik számában „Utóhangok a Bocskay-ünnepről“ című közleményben a cikkíró Bocskay Istvánnak a legméltóbb emléket az által akarja felállítani, hogy a Bocskay-alap kamatainak 75%-ból gyülekezeti könyvtárak felállítását javasolja, mint a vallásszabadság s a lelkiismeret hőiséhez a legméltóbbat.

Tisztelettel kell meghajolnunk emez eszme előtt, mint egy ideális s az egyház szellemi életének felvirágoztatását hathatósan előmozdító eszme előtt. Tagadhatatlan igazság, hogy mai nap a sajtó a könyvek terjesztése útján igen hathatósan lehet előmozdítani egyes eszmék iránti szeretetet. Így lenne ez a gyülekezeti könyvtárak felállítása által is. Visszaideznők hiveink lelkébe a mult idők viszontagságait, az egyházak küzdelmes életét, nagyjaink lelkes egyházszeretetét s mind eme példák lelkesítőleg hatnának az olvasókra s követésre méltó példákat nyújtanának az utókornak. Mert ha valamikor, úgy ma nagyon kívánatos s szükséges a hitélet ébresztése, mikor egyházunk minden oldalról meg van támadva, mikor egyházunk régi sziklaerős bástyáin az ellenség támadása számos rést üt s pusztulunk, veszünk. Csak egyet említek, mekkora a veszteségünk a vegyesházasságok révén, mikor hitsorsosaink igen nagy része a római katolikus egyház javára reverzálisokat ad s mi veszünk, ellenfeleink pedig erősödnek. Ez igen gyakran oly gyülekezeteink kebelébe is előfordul, hol egyházunk lelkészei éber szemekkel, figyelemmel kísérik ily házasságok létrejöttét. S hány eset fordul elő diasporáinkban, a hol hiveink egyházuktól, lelkészeiktől távol élnek más vallásfelekezetek között s talán csak annyiban hitünk eselédei, a mennyiben Isten kegyelméből láttak ev. családban napvilágot, evangélikusok, de az evangéliumi igazság ismeretlen előttük.

Szerény nézetem szerint — melyet ajánlanék a Pozsonyban megtartandó gyámintézetnek is megvitatásra s elfogadásra — a Bocskay-alapítvány kamatai fordítottassanak tisztán gyámintézeti és pedig diasporalis célokra s úgy mozdítsuk elő egyházunk felvirágoztatását s mentsük meg hiveinket s egyházunkat a pusztulástól s hitük megtagadásától. Ébresszük bennük a hitéletet istentiszteletek tartása, vallástanítás és hitek látogatása által. A gyakori látogatás hitéleti ébresztés által jó hatással lesz a hivekre s ragaszkodni fognak egyházunkhoz.

A mi a gyülekezeti könyvtárak felállítását illeti a gyámintézet keretén belül, sok ok szól mellette, de mégis — tekintetbe véve egyházunk nehéz helyzetét — több okkal tudom támogatni szerény indítványomat.

Gyülekezeti könyvtáraink népes gyülekezetben vagyis anyagyülekezetben lennének felállítandók. Az ott lakó hitek élveznék a könyvtár szellemi hasznát. Azok élveznék, a kiknek helyben van egyházuk, templomuk, kik minden vásár- és ünnepnapon, sőt hétköznap is látogathatják az istentiszteletet s az Úr Jézus Krisztus szent Igéje által hitökben erősödhetnek. A diasporában élők, távol saját lelki otthonuktól, távol saját lelki édes anyjuktól — az egyháztól — a kik talán saját hitük szolgálát csak temetés, esetleg keresztes alkalmával látják s hallják az evangélium hiterősítő szavát, bizony, bizony csekély hasznát vennék a gyülekezeti könyvtárnak. Már pedig ott mentsünk, ott védekezzünk, a hol az ellenség a legnagyobb támadást méri, a hol legközelebb hozzá fér. Igen, mert nyíltan állíthatjuk azt, hogy rövid idő mulva más vallásfelekezet által körülvett diasporában alig

lesznek híveink. A jelenlegi körülmények mutatják — egyes példákat kivéve — hogy csak ott szaporodnak, a hol anyaegyházak alkotnak, a hol túlsúlyban vannak, míg ellenben a diasporában mindenütt fogynak. S ezt előmozdítja a mi álszabadelvűségünk is. A róm. kath. lelkész csak ott és akkor esketi össze a vegyesházásokat, ha mindkét fél reverzalist ad a róm. kath. egyház javára. Mi megelégszünk a régi alappal s mégis évről-évre mi vagyunk a vesztesek. Mindezen esetek diasporáink alaposabb gondozására serkentünk.

A Boeckay-emlékünnepélyek alkalmával hirdett gyűjtések és offertoriumok céljával a gyámintézeti segélyezést tüntettük fel. Ily értelemben szólott a püspöki körlevél is. Híveink belátva emez alapítvány szükségességét, ismerve ama nagy anyagi gondokat, melyekkel egyes egyházak küzdenek, a szegénységet, melylyel egyes egyházak vívódnak, meghozták áldozataikat a gyámintézet oltárán azzal a tudattal, hogy a nehéz inségben, anyagi gondokkal küzdő hittestvéreiknek segítséget nyújtanak. Már most nekünk eme ígéretet be kell vártanunk, teljesen a mellett foglaljunk állást, hogy az azon célra fordítottassék, a melyre gyűjtöttük. Hiszen nagy szükségünk van rá. Számos egyházunk küzd a nehéz teherrel, az anyagi gondokkal, igyekezzünk a nehéz terhet válláról levenni vagy legalább enyhíteni azt. Az évről-évre beérkező folyamodványok tömege mutatja a nagy szükségét. Hány szegény egyháznak kénytelenek kérvényét visszautasítani, mivel nincs fedezet. Hány diaspora van, a hol hitünk eselédjei semminemű vallásoktatásban — kivéve a szülői házban elhangzó néhány imádságot és éneket — nem részesülnek. Itt az idő, teremtsük meg a diasporális alapot, mentsünk, míg mentenünk lehet. Nagyobb áldást, több hasznot nyertünk egy pár lélek megmentése által, mintha az erőseket erősítjük.

A tisztelt cikkíró nagyon szeretné igénybe venni a Boeckay-alap kamatait a gyülekezeti könyvtár részére, mi által a gyámintézeti segélyezés teljesen háttérbe lenne szorítva s így a Boeckay-alapítvány rendeltetésének nem felelne meg. A cikkíró szerint a kamat 25%-a lenne fordítandó gyámintézeti célra s 75%-a gyülekezeti könyvtárra. Tegyük fel, hogy 10,000 koronás alapítvány lesz, annak 4% kamata 400 korona. Már most ennek 25%-át gyámintézeti célokra fordítva lenne 100 korona 300 koronát pedig fordítanánk gyülekezeti könyvtárak beszerzésére. Ezen összeg felosztása fontos kérdés lenne. Valamint az is nagyon fontos kérdés, hogy az egyházak mily sorrendben kapják a gyülekezeti könyvtárt? Az anya- vagy a leánygyülekezetek is részesülnének-e eme könyvtárak élvezetében? Hiszen számos leánygyülekezet van, a mely sokkal nagyobb mint az anya-gyülekezet, így tehát azt kizárni nem lehet. Összesen van 1141 anya- és leánygyülekezet s ebből tisztán 673 anyaegyház. Hosszú idő, évtizedek avagy évszázadok múltának el, míg minden egyházra rákerülne a sor. Ez is arra tanít, hogy fordítsuk a pénzt, a kamatokat az egyházak, főként a diaspora erősítésére, a hitélet erősítésére.

A cikkíró szerint bizonyos kötelezettségek mellett lennének eme könyvtárak felállítandók. Ugyanis mindazon egyházak, a melyek részesülnek eme könyvtáradoományban, kötelezettséget vállalnának, hogy könyvtárakat tovább fejlesztik. Ily lekötelezettséggel valamit adni bajos dolog. Hiszen egy könyvtár felállítására s berendezésére 300 kor. nem sok pénz. A 300 kor. kamatból legfeljebb három könyvtárt lehetne felállítani évenként. Míg tehát mind a 673 egyházban felállítanók a könyvtárt, 200 évnél hosszabb idő múlva el. 200 év alatt sok és nagy megpróbáltatás érheti az egyházakat, úgy hogy nagy szük-

ségük lehet az egyházaknak az anyagi támogatásra, úgy hogy sokkal több lelket menthetünk meg a diasporális gondozással, mint a gyülekezeti könyvtárak felállításával. A könyvtárak továbbfejlesztésének kötelezettsége nagy nehézséggel járna. Igen sok egyháznak megzavarná az évi mérlegét. Legalább 50—100 koronát kellene felvenni évenként annak kibővítésére és gazdagítására. Igen! de hány egyház képes ezt fedezni!? Hiszen sokszor a legszükségesebb dolgait is nagy nehézségekkel — pótdó kivétele által — képes fedezni. Bajos dolog, ily viszonyok között, ily kötelezettségre erőltetni az egyházakat. Vegyük le a terhet, könnyítsük az iga viselését, ne pedig növeljük. Hiszen ha számbelileg apadunk, apadunk anyagilag is, s így meglévő híveinknek annál nagyobb terhet kell viselniök. Addig segítsünk, addig mentsünk, míg időnk vagyon, míg egyes egyházaink hajója nem merül el a végtelenség tengerébe.

A Boeckay-alapítványból, melyhez minden anya- és leányegyház hozzájárult adományával, teljes joggal követelné a maga részét. A felállításnál nagy nehézséget okozna a nyelvi különbség. Egyházaink három nyelvűek, három nyelvű könyvtárt kellene felállítani. Mert hiszen az lenne a könyvtár célja, hogy a híveket építse, erősítse s így a könyveket a nép anyanyelvén kellene adni. Így tehát egyes nagyobb, több nyelvű gyülekezetekben, több nyelvű könyvtárt kellene felállítani, a mi igen sok pénzbe kerülne.

A gyülekezeti könyvtárak egyik hivatása lenne, megismertetni híveinkkel egyházunk multját s annak küzdelmes voltát. Az egyházi irattárak porlepte foliánsait elő kellene venni s megírni minden egyes egyház történetét, hogy a multak emlékeim az elődök dicső példáján okuljon az utókor. De hiszen ezt a nélkül megtehetjük. A protestáns esték, az adventi és böjti felolvasások tartása egyre jobban terjed napjainkban, ezeket használjuk fel a hitélet ébresztésére. Allítsunk fel egyházainkban „férfiak és ifjak egyesületét“ s ilyenkor, ha kellő buzgóság és anyagi áldozat van a hívekben, meg lehet vetni a gyülekezeti könyvtár alapját s azt későbbben növelni.

A mi a valláserkölesi iratok terjesztését illeti, ott vannak a Luther-Társaság magyar nyelvű, a Zpevník és Tranoscius tót nyelvű s számos német nyelvű — külföldi — iratai, a lelkészek buzgólkodása terjesztheti azokat. Lapjaink is vannak, melyek a valláserkölesi élet fejlesztését szorgalmazzák: Az Evang. Családi Lap, Glocken, Straz na Sivne, mindezek a missió, a hitélet erősödésén munkálkodnak. Ezeket terjesszük jól, buzgón híveink között, úgy célt érünk. S ha híveink úgy a felolvasásokat, valamint a hiterősítő lapokat és könyveket megszeretik s maguk fogják járattni s maguk lesznek azon, hogy könyvtárak legyen, a melyhez önkényes adományok által inkább fognak járulni, mint kényszer, lekötöttség által.

A valláserkölesi hiterősítő, egyházunk történetét tárgyaló könyvek száma oly csekély, hogy azt nagyon hamar meg lehet venni. Nekünk előbb egész irodalmat kell teremtenünk. Új könyveket kell iratnunk s magunknak kiadnunk. A kiadás felemészti a Boeckay-alap kamatait. Mert három nyelven kiadni egyes műveket, sok pénzbe kerülne. Már pedig az egyenlőség elvét tekintve, nem szabad különbséget tennünk nyelv és nyelv között. Egyházunkban divó és használatban levő összes nyelvű híveknek kellene táplálékot nyújtani.

Mindezek előreboesításával — újból ismétlem indítványomat — hogy a Boeckay-alapítványt fordítsuk csak gyámintézeti célra s ha határozott célt akarunk kitűzni, adjuk a diaspora segélyezésére. Így építsük s emeljük egyházunkat.

Hajdu Lajos.

TÁRCA.

Miért nem írt Jézus?

Irta: Raffay Sándor.

Mindenki tudja, hogy a keresztyén vallás alapítója, a názáreti Jézus egyetlen sornyi írást sem hagyott maga után. S e tekintetben szinte egyedül áll a vallásalapítók között, a kik mind tételekbe igyekeztek foglalni azokat az igazságokat, a melyeknek elfogadását hivatottak és leendő követőiktől megkívánták. Sőt rendszeren apróra meghatározták a szertartásokat is, a melyek közt a vallásos életnek nyilvánulnia kell. Jézus egyiket sem tette. Egyetlen tételt sem foglalt írásba, egyetlen szertartást sem írt le s így egyetlen rendszabályt sem alkotott.

Mi ennek az oka? Miért nem írt Jézus? Talán nem is tudott? Vagy rövid pár évre terjedő nyilvános működése nem engedett rá időt? Avagy talán tanítványai nem igényelték az írott utasításokat? Oly kérdések, melyek a gondolkozó ember lelkében sokszor felmerülnek s melyekre aztán megnyugtató feleletet nem igen talál.

Hogy Jézus tudott írni, az kétségtelen. Nemcsak a zsidóság akkori közművelődési viszonyai teszik ezt kétségtelenné, hanem egyéb körülmények is. A Jézus gyermekségéről szóló legendák mind tudnak az ő iskoláztatásáról és apróra elmondják, miként szégyenítette meg a gyermek Jézus a tanítókat, a kik őt is olyan közönséges gyermeknek tartották, mint a többi. E legendáknál is fontosabb bizonyíték azonban az a körülmény, hogy kortársai és legnagyobb ellenfelei, a farizeus írástudók sem vetik soha szemére, hogy az írásokban járatlan volt, sőt mind elismerik őt rabbinak, azaz mesternek.

A hagyomány tud is Jézusnak egy levélváltásáról. Abgarus, Edessa királya lett volna az a boldog halandó, a kivel Jézus levelet váltott. Mindkét levél szövegét ismerjük, de hitelességét sok komoly ok miatt elismernünk lehetetlen. Erre tehát nem támaszkodhatunk.

János evangéliomának a 8. részében azt olvassuk, hogy Jézus egy ízben elgondolkozva, a homokba írt. Ez azonban nem sokat nyom a latban, mert legföljebb olyat bizonyít, a miben senki sem kételkedik, hogy Jézus tudott írni is.

Ha pedig tudott, akkor komoly oka lehetett, hogy egyetlen írott utasítást sem adott tanítványainak. Hogy ideje nem lett volna az írásos följegyzésekre, az nem megnyugtató magyarázat. Harmadfél évi nyilvános működése bizonyosan hagyott neki annyi pihenőt, hogy ha szükségét látta volna, a legfontosabb tételeket följegyezhetette volna. Ha nem tette, szándékosan mulasztotta el.

Azt is mondhatná valaki, hogy Jézusnak nem volt ihlete, a mely őt az írásra készítette volna. Mert minden vallásos személyiség, a ki magát Istennel közvetlen viszonyban állónak tudja, a ki magát Isten szószólójának tekinti, indítatva érzi magát szózatoknak közlésére, sokszor följegyzésére is. A próféták példából tudjuk ezt. A vallásalapítók pedig a nekik adott isteni kijelentést igyekeztek mennél pontosabban közvetíteni és hátrahagyni az őket követőknek. De azért nem minden vallásos vezéregyéniség írt. Az apostolok sem mind írtak, pedig valamennyien hirdették az ígét. S a mit írtak is, legtöbbször a hívők szükségleteinek kielégítése végett írták meg. Az evangéliomokat azért írták, hogy a kik nem voltak szemtanúk, megbízható forrásból ismerjék meg Jézus életét és igazait. A levelek pedig egyes gyülekezetek szükségét tartották szem előtt. Nem az írásra való indításban olvad tehát föl az ihlet, hanem a közlésben magában, annak isteni eredetében és természetében tetszik meg.

Azért, hogy nem írt, nem lehet Jézustól az ihletet elvitatni, mert ihletét a közlöttek igazsága és eszményi emelkedettsége igazolja.

Jézust a külső körülmények nem készítették írásra. Tanítványai vele jártak-keltek, naponként hallgatták. Sokszor kérdéseket is intéztek hozzá az elmondottak jelentőségére vonatkozólag. És a mester nem szűnt meg őket felvilágosítani, tanítani, nevelni és magához fölemelni. A tanítványok körülményei sem tették tehát szükségessé az írásos följegyzéseket.

Minden más vallásalapító megérte azt, hogy hosszú időn át tartó működése nyomán az őt követők csoportosultak, gyülekezetet vagy általában vallásos közösséget alkottak. Jézus ezt nem érte meg. Az ő életében egyetlen gyülekezet sem alakult, a melynek szervezése és ez alapon kifejlő viszonyai megkívánták volna a jelen nem lévő vallásalapító írásos utasításait és rendelkezéseit. A hívők tömörítésének és irányításának a munkája Jézus tanítványaira maradt. A mit tehát a többi vallásalapító maga végzett, azt a munkát a szervezésnek, irányításnak, a hirdetett igazságok megrögzítésének a munkáját Jézus helyett a tanítványok végezték el. A milyen természetes tehát, hogy Jézus nem írt, ép oly szükségszerű volt, hogy tanítványai irjanak. Mert semmiféle közösség nem lehet meg oly tételek nélkül, a melyek a tömörülésnek, a jegecedésnek nélkülözhetetlen föltételeit, alapjait, szempontjait s az együttélés kereteit és módjait megszabják. Jézus életében ilyen tömörülés nem történt, nem volt tehát szükség a szervezésre sem.

S ebben tér el Jézus minden más vallásalapítótól s ebben emelkedik mindenik fölé. Ő nem is akart külső föltételekkel együtt tartott, szervezett csoportot alakítani, nem igyekezett olyan közösséget tömöríteni, a melyet a parancs kényszerítő erejével bíró tételek foglalnak össze és tartanak együtt, hanem csak arra törekedett, hogy az őt követők mindenikében azonos tiszta lélek éljen és munkálkodjék. Nem vízzel, hanem lélekkel keresztelt. Nem a vízzel azonos módon keresztelkedők alkották az ő közösségét, — ezt a diésőséget ő meghagyta a Keresztelőnek, — hanem azok, a kik magukat vele együtt Isten fiainak érezték és a szerint éltek. Ez az oka, hogy Jézus nem írt, hanem csak elveket közölt: életmódot adott, életfölfogást oltott be hallgatóiba. A lelkek közösségére igyekezett. Azért nem írt, mert az ő vallása nem utasítások halmaza, nem törvényadás, nem szertartások tömege, hanem új szellem, új lélek, új életirány, melyet az istenfiúság tudata irányít. Azért nem írt Jézus, mert folyton magára mutatott: „Jer, kövessetek engemet!“ Ő pedig a mennyei Atyával egynek tudta magát. Azért nem írt Jézus, mert példát adott és az ő példája minden ékes szónál, minden hangzatos beszédnél, minden tetszetős igazságnál ékebben szól, mert a valóság vonzó erejével és kényszerítő hatalmával hat ránk. Jézusnak nem az a követője, a ki az ő életét és tanításait apróra ismeri, a ki szertartásokat végez, szabályokhoz idomul, hanem a kiben azonos lélek van a Jézuséval és ezen azonos lélek birtokában Istennel akként összeforr, mint Jézus, embertársát oly önfeláldozó módon szereti, mint Jézus, mindenek boldogságát akként igyekszik munkálni, mint Jézus. Ha ez hiányzik valakinél, tudhatja az összes írásokat könyv nélkül, még sem követője Jézusnak. Jézusnak nem volt tehát szüksége az írásra, mert példájában van minden erő és igazság, a mely az ő vallásának jellemzője. A keresztyénség nem tanítás, hanem élet. Még pedig az az élet, a melyet Jézus élt.

Ez alapon a milyen természetes, hogy Jézus nem írt, ép oly természetes, hogy tanítványai írtak. Ők már nem hivatkozhattak magukra, hanem csakis Jézusra.

Hivatkozásuk gyümölcse az evangéliumok és az apostoli levelek, melyekben Jézus élete és ez élet szempontjai és tanúságai domborodnak ki. Az írást ők már el nem mellőzhették, mert gyülekezeteket alapítottak és szerveztek, a melyeknek szükségük volt irányításra és a beletartozás föltételeinek megállapítására. Jézusnak azonban ilyen feladatai még nem voltak s ez az oka, hogy ő nem is irt.

KÜLFÖLDI KRÓNKA.

Németország. A német birodalom 21 egyetemén a lefolyt nyári semesterben összesen 2329 ev. theologus volt beírva, mely szám a féli semesternek 2186 s az előző nyári semesternek 2286 theologusával szemben figyelemre méltó szaporodást jelent. Az egyes egyetemek e számon következőleg osztoznak meg: első helyen áll Thübinga 324 theologussal, utána Halle a/S 314, majd Lipese 312, Berlin 286, Erlangen 148, Marburg 144, Göttinga 115, Greifswald 112, Bonn 83, Königsberg 74, Giesen 73, Heidelberg 71, Strassburg 63, Boroszló 61, Rostock 60, Jena 57, Kiel 38 theologussal. A mi pozsonyi egyet. theol. akadémiánk tehát a jelen tanévben jelentkező theologusok létszáma tekintetében 7—8 német egyetemet meg fog előzni.

Poroszország. Az országos statisztikai hivatal közlése szerint az 1904-ik évben ez országban született 1.304.697 gyermek, a mely szám 1000 lakóra 36·2%-nak felel meg. 1875 óta, a mikor e percent 42·9-et tett ki, tehát teljes 28 év óta ez az első emelkedés, mert 1875 óta e percentszám évről-évre mindig alább szállt s 1903-ban egészen 35·8-ra zsugorodott össze. Érdekes jelenség, hogy 1881 óta a születések számának e fokozatos csökkenésével karöltve halad a házasságkötések számának fokozatos emelkedése és a halálozások számának rohamos csökkenése. A házasságkötések száma 1904-ben 294.732 volt, vagyis 16·3 percent. E percentszámot csakis a német-francia háborút követő 1872. év múlja felül, a mikor a házasságkötések összege 20·7 percentre szökkent föl.

Weimár. Október 23. s 24-én Jenában népszerű theol. kurzust fognak tartani. Közlelebről dr. Eucken, a vallásbölelet jelenkori főbb problémáiról, Weinell, Wellhausennek, az evangéliumok forrásaira, viszonyára s értékére vonatkozó nézetéről és Litzman, a legutóbbi Luther-vita eredményéről hirdet 3—3 órás felolvasást. A felolvasások közlelebbi programja szept. hó közepétől Arper weimari diakonusnál lesz kapható.

EGYHÁZI ÉLET.

Az Evang. Theol. Otthon fölavatása Eperjesen. F. hó 9-én avatta föl s adta át magasztos rendeltetésének egy legmaradandóbb alkotását, az Ev. Theol. Otthont Zelenka püspök a tiszai ev. egyházkerület barlangligeti közgyűlésének határozatából. Az ünnepély magasztos egyszerűségben s fönséges komolyságban folyt le. A kerületi jegyzőkönyv hitelesítésére, nemkülönben a Kubinyi Albert-féle ünnepélyre is ide jött kerületi követek (Gyürky Pál, Terray Gyula, Túröczy Pál, Hajdu János, Materny Lajos esperesek, Geduly Henrik és dr. Zelenka Lajos kerületi főjegyző, Bánó Árpád, Szontagh Andor, Benczúr Géza esperességi felügyelők, Kübecher Albert, Csók György, Pollák Jenő és Hajts Bálint evang. lelkészek

s Fischer Miklós és Szánthó József főgymnasiumi igazgatók) élén érkezett püspököt az egész kollegiumi tanári karral a föllobogózt Otthonnak ez alkalommal az ifjak által szépen földiszított főkapujában szép beszéd kíséretében dr. Schmidt Gyula koll. felügyelő üdvözölte. Majd a theol. ifjúsággal egyetemben a szépen berendezett nagy olvasóterembe térve, a protestantismus harei dalát, az „Erős vár a mi Istenünk...” énekelte a theologusok vezetése és Szánik Ernő énektanító harmoniumkísérete mellett az ünneplő közönség. Erre az ünnepély fénypontja Zelenka püspök fölavató és megáldó beszéde következett. Az öröm és remény vallásos érzelmeivel hangoztatta az Otthon átvételét és átadását tartalmazó beszédében, hogy annak fölépítése közszükségletet képez most és mindenkoron. Szívünkre kötötte, hogy abban a szeretet a gondozással, a felügyelet a kimételességgel, a szigor a méltányossággal, a becsületérzessel, lelkiismeretes tanulmányval s céltudatos, tisztos viselkedéssel párosuljon. Gyönyörűen vázolta itt a szülői család befolyásától távollevő tanítóság oltalmának és nevelő hatásának szükségességét s az internátusok nevelő, oktató jelentőségét protestáns egyházunkban. Végül meleg üdvözlöttek kapcsán átadta az Otthont, mint „vonzó és gyűjtő erőnek”, a koll. felügyelőnek s „önáldozatban és hűséges szolgálatokban gazdag igazgató-dékánnak, mint felügyelő tanárnak s általa a kiváló tanártársaknak, mint kedves testvéreknek”. E magvas beszédet dr. Szlávik Mátyás felügyelőtanár beszéde követte, ki azokat a vezérgondolatokat fejtegette, hogy ez az Otthon az evangéliumi kereszténység világnézetében s a lelkiismeretben gyökerező szabad protestáns tudományosságának, a valódi evangélikus vallásos érzés művelése, ápolása és fejlesztésének, a hamisíthatatlan hazafias érzés, gondolkodás és cselekvőségnek, a rendnek, tisztaságnak és példás pontosságnak s végül a családias érzésnek, békés egyetértésnek és együttérzésnek otthona legyen. Hűséges szolgálatot fogadva egyházkerületi és kollegiumi előjáróságának ez alapelvek és vezéreszmék megtartására. Az ifjúság szóoka Duszik Lajos IV. éves theologus volt, ki az ifjúság háláját tolmácsolva ígéretet tett, hogy az impozáns palotát egy eszményi család hajlékává s istenfölelmével és tiszta erkölésével templommá fogja avatni. Nevében fogadalmat tett, hogy az eperjesi vértanúk gyászos emlékét megőrizve s szellemük ihletését megértve, az Otthon melegágya leend az ev. hithűséggel párosult hamisíthatlan honfűi érzelemnek, a melynek méltó befejezéséül ugyancsak az ifjúság vezetése s Szánik E. harmoniumkísérete mellett közösen a Hymnust énekelte az ünneplő közönség.

Még megemlítiük, hogy az Otthont fölavató ünnepélyén meleg átiratban a soproni theol. tanári kar és Révész Kálmán kassai ev. ref. esperes-lelkész, valamint táviratilag Kovács Sándor pozsonyi theol. akad. felügyelőtanár üdvözölte, valamint jelezzük, hogy az Otthon fölépítése és berendezése 106.000 koronába került. Vivat, floreat, crescat!
Gömöri.

Tájékoztató a pozsonyi szeptember 22. és 23-iki ünnepségekről. *Első nap:* (szept. 22.) délelőtt 11 órakor a vendégek érkezése és elszállásolása; délután 2¹/₂ órakor a Luther-Társaság gyűlése a könyvtár termében; 4 órakor a gyámintézeti központi bizottság ülése a theol. akadémia termében; 6 órakor Luther-ünnepély a nagy templomban; este 8 órakor ismerkedő a Magyar Király szállóban.

Második nap: (szept. 23.) d. e. 8 órakor magyar istentisztelet a nagy templomban (szónok Pröhl Henrik); 9¹/₄ órakor német istentisztelet a nagy templomban (szónok Scholtz Ödön); 10¹/₂ órakor a Rázga-emléktábla

fölvatása a Bél Mátyás-utcán Prónay Dezső b. egyet. felügyelő beszédével, 11 órakor gyámintézeti közgyűlés; 1 $\frac{1}{2}$ órakor közebed. Délután a város és egyház nevezetességeinek megtekintése.

Harmadik nap: (szept. 24.) Elegendő jelentkező esetén kirándulás Bazinba és Modorba Illésházy István nádor sírjának és kastélyának, valamint a ker. leányiskolának megtekintése. Jelentkezéseket, tudakozódásokat az „Evang. egyházi iroda” Pozsony, Konvent-u. 6. kell küldeni (elszállásolás, kirándulás stb. ügyében).

Késmárk ünnepe. A késmárki ág. h. ev. kerületi lyceum az 1906/7. tanév megnyitása alkalmával két nagyjelentőségű ünnepet rendezett: Kiszely Ervin nagyérdemű tanár, a protestáns magyar tanügynek lankadatlan munkása negyvenedik szolgálati évét töltötte be és a kibővített, új, korszerű iskolaépület adatott át rendeltetésének.

A kettős szép ünnepély szept. 6-án következő sorrendben folyt le: Kilenc órakor az ág. h. ev. templomban istentisztelet volt. Az ünnepi beszédet nagy hatással tartotta a helybeli lelkész, Dianiska Frigyes a 127. zsoltár első verse felett: „Ha az Úr sem építi a házat, hiába fáradoznak, a kik építenek, ha az Úr sem őrzi a várost, hiába vigyáznak az őrizők”, utalt az új, korszerű épületre, a melyben a régi jó szellem, a tudomány, a vallásos nevelés és a hazafiság uralkodni fog.

A templomból bevonult az ünneplő közönség a lyceum auditoriumába, a hol „Erős vár nekünk az Isten” énekkel kezdődött az ünnepély. A megnyitó beszédet tartotta a most megválasztott lyceumi felügyelő, Oszwald György, megköszönté a benne helyezett bizodalmat és ígérte, hogy kész annak megfelelni minden irányban az ősrégi intézet fejlesztésére. A Lyceum új igazgatója is, Karátsony Zsigmond, először nyitotta meg az iskolai évet hatásos beszéddel: „A nemzeti kultúra szolgálatára emelt új, díszes, kibővített palota itt, a Kárpátok magas bércei alatt, biztosítsa az intézet fejlődését és hirdesse a jövő századoknak, hogy a mit a dicső elődeink áldozatra készen, nemes buzgósággal, egyházuk és hazájuk iránt való példás ragaszkodásból, szeretettel alkottak, azt mi, méltó utódok gyanánt, szent kötelességünknek tartjuk ápolni, továbbfejlesztelni, szeretett magyar hazánk és egyházunk javára és dicsőségére.” Ünnepi beszédében megemlékezett az intézet 400 éves múltjáról, a XVI. századi faépületről s 1774., 1865., 1893. és 1906. évi építkezésekről. Báthory Andor lyceumi tanár előadta alkalmi költeményét, melyet a közönség nagy tetszéssel fogadott. Azután következett Kiszely Ervin tanár üdvözlése 40 éves tanári működése alkalmából. Szívesen üdvözölték őt Dianiska Frigyes a helybeli presbyterium, Karátsony Zsigmond a kartársak, Weber Samu a szepesi városi egyházmegye, Székely Gyula a tátraaljai egyházmegye, Kerszter Sándor az ev. iskolák, Gömör János az eperjesi collegium és Rélóczy Sándor a polgári és kereskedelmi iskolák nevében. Az üdvözlésekre meghatott hangon felelt a jubiláló tanár, visszapillantván életrajzára, tanulmányaira, alkalmaztatására a legszerényebb anyagi viszonyok között, a mennyiben első fix fizetése 300 frtból állott. Hogy mégis sikerült a mai napot 40 szolgálati év után elérnie úgy, hogy még testi és szellemi ereje megfelel kötelességének teljesítésére, azt a Mindenhatónak köszöni. Élete e fontos pontjának jelzésére 100 koronát ajánlott a szepességi sanatoriumra. Mindezekre következett Binder Jenő lyceumi vallástanár áhíthatos záró-imádsága. A Hymnus elénekülésével véget ért az emlékeztetés szép ünnepély, melynek vígabb vége következett este 8 órakor a Brunmayer szállóban.

Zelenka Pál, a tiszai egyházkerület püspöke, ki nem jelenhetett meg az ünnepélyen, szép levélben üd-

vözölte a lyceumot és az érdemekben megőszült jubilánst. Hasonlóképen a testvérintézetek és számos más testület és hatóság, valamint az intézet volt tanítványai.

Emléktábla-avatás Vadosfán. Lelketemelő, nemesítő ünnepségnek voltak tanúi a vadosfai artikuláris gyülekezet hívei szept. 2-án. Ugyanis e napon adták át rendeltetésének a rendes istentisztelet keretében ama márvány-emléktáblát, a melyet a pongyelóki Róth család illesztetett a régi dicsőséget hirdető ósdi templom falába az oltár előtti sírboltban porladozó dicső ősei emlékére, a kik a múltban oly tevékeny részt vettek a gyülekezet életében. Az ünnepségen megjelentek: Róth Loránd és családja, Fiáth István és Béla, Chernely család, Bartho-deiszky család, Ostffy család stb. Maga az ünnepély a mily egyszerű, épp oly megható volt. A rendes istentisztelet alkalmával az egyházi beszédet Czipott Géza ev. s. lelkész tartotta. Ennek végeztével egy közbeeső ének után László Miklós, a gyülekezet buzgó lelkésze igazán megható beszédben szép vonásokkal esett el a sírban porladozó dicső ősek emlékét, a néma kő rendeltetését s felavatván adta át azt rendeltetésének. Legyen örök időközön át hirdetője e néma kő a dicső múltnak, s a reménytel gazdag jövőnek.

Halálozás. Özv. simonyi Hajas Gáborné, szül. nemesszalóki Szalóky Franciska úrnő hosszas szenvedés után 84 éves korában Kisgeresden elhunyt. Horváth Sándor budapesti lelkész anyósát gyászolja az elköltözöttben. A köztiszteletben állt matróna elhunytja széles körben keltett őszinte részvétet.

A pozsonyi Luther-Társasági s gyámintézeti ünnepségekre mintegy 120-an jelentkeztek eddig. Mint értesülünk, a Rázgha-emléktáblánál a beszédet báró Prónay Dezső egyetemese felügyelő fogja tartani. Megjelenése és beszéde mindenestre nagy jelentőséget fog adni az ünnepnek.

A bonyhádi kerületi gyűlésről a jövő számban közlünk részletes tudósítást.

Tótkomlós. Egy alföldi egykor virágzó gyülekezet pusztulásáról értesültünk. Tótkomlósról van szó, a mely hajdan buzgó, erős hitű, hazafias lelkészek vezetése alatt az anyagi és erkölcsi virágzás magas fokára jutva gyöngye volt a lutheránus alföldnek. Most csupa züllés, belső harc színhelye. Hogy jutott eddig, — Isten a megmondhatója. A távolból alapos vizsgálat nélkül hozzászólni nem lehet. Elég az hozzá, hogy Komlósnak most két felfüggesztett s elmarasztalt lelkésze van s egy elmarasztalt tanítója. Az egyik papot hazaellenes pánszláv üzemek miatt hivatalvesztésre ítélték. A napilapok részletesen ismertették az ügyet, azonban nyilván kihagyták a javát, mert azon tanuvallomások alapján, a miket a hírlapok közöltek, bajosan lehet a hivatalvesztést kimondani. A bírói ítélet bírálatába — elvünkhez híven — nem ereszkedünk bele, mert ez felsőbb ítélőszékek dolga. Azonban helytelenítjük azt, hogy a békési egyházmegye törvényszéke a részletes tájékoztatással magától sietett a közfigyelmet az esetre felhívni s egyházunkat abba a hírbe hozni, mintha nyakunkig érne a nemzeti-ségi bajok bozótja. Nem tudunk elképzelni evangélikus embert, a ki örülne azon, ha egyháza *ilyen hírbe* keveredik. Ha szükség van, dorgálunk, büntetünk, szigorúan is, ha másképp nem érünk célt, de az ilyen publicatióknak kasznát nem látjuk. A napi sajtó természetesen magasztalta a „hazafias” bíróságot. Am furcsa, ha érdemképen ünnepelnek olyasmit, a mi természetes dolog, a minek *vérünkben* kell lennie. A bíróságnak pedig legnagyobb erénye az igazságszeretet. Attól tartunk, a komlósi gyülekezet jövőjét már pusztán a „jog” alapján, ügyvédek bölcsességével nem lehet megmenteni. János

apostol szelidsége, szeretete, bölcs határozottsága kell ide, hogy gyógyítsa, a mi még gyógyítható. Reméljük, az új püspöknek gondja lesz e züllő nyádra, a mely jobb sorsra volna méltó s ha másképp nem megy, látogatásával csinál ott rendet; dorgál, a kit bűnösnek talál s fölemeli, a kit méltatlanul ér a vád.

Kitüntetés. *Ébner Gusztáv* pozsonyi lelkészt s alesperest a király a koronás arany érdemkeresztrel tüntette ki a hadapródiskolai hitoktatásról való lemondása alkalmából. Ez alkalommal Ébner a társadalomnak valamennyi köréből számosan üdvözölték.

Felhívás.

Mélyen tisztelt Egyházak és Iskolák!

Szeretett hitrokonok!

Tudvalevő dolog, hogy egyházmegyénkben az egyházfelügyelői állás a volt egyházfelügyelő lemondás folytán megüresedett. A folyó évben megtartott esperesi gyűlés elrendelte az új egyházmegyei felügyelőre a szavazatok beadását s azoknak beküldésére október 1-ig terjedő határidőt tűzött ki. Minden egyháznak alkotmányos joga arra adni le szavazatát, kit ezen diszes és fontos tisztségre legalkalmasabbnak tart.

Az egyházmegyei felügyelő azonban különösen akkor fog hivatásának megfelelni s akkor fogja az esperességet minden helyen kellő súlylyal képviselhetni, ha az egyes egyházak bizalma túlnyomó nagy számban csoportosul körülötte, vagy pedig ha megválasztása lehetőleg egyhangúlag történik.

Ezen cél elérése szempontjából az egyes egyházak küldöttei f. hó 3-án Jolsván bizalmas értekezletre jöttek

össze, hol az összes jelenlevők egyhangúlag abban állapodtak meg, hogy bár az egyházmegyében több kiváló és érdemes egyén van, ki ezen tisztségre teljesen méltó és hivatott volna, a választásnak lehető egyhangú biztosítása céljából az egyházmegyei elnöki tisztre *Szontagh Andor* orsz. képviselőt ajánlják megválasztani, ki csak nem régen, mint másodfelügyelő is egyházmegyénk élén állott s évek óta a gyámintézeti és számvéviszéki elnöki minőségben is kiváló érdemeket szerzett egyházmegyénkben, így tehát e természetes sorrendnél fogva is első sorban ő a hivatott az egyházmegyei felügyelői állásra.

Ezen megállapodásról a Nagytiszteletű és nemes egyházakat az értekezlet megbízásából tudomásvétel céljából azon hozzáadással értesitem, hogy ez természetesen semmiféle befolyással nincs az egyházak alkotmányos jogainak gyakorlására. Kelt Jolsván, 1906. szept. 3-án.

Az értekezlet megbízásából:

Stempel Lajos, ev. lelkész.

Pályázat.

A *kolozsvári* ág. h. evang. egyház az 1906—1907. tanévre **helyettes segédlelkész-tanítót** keres, ki a II. elemi osztályt vezetni, a vallásoktatásban és papi teendőkben segíteni tartozik. A magyar és német nyelvben való teljes jártasság szükséges. Fizetés: 1200 korona és 400 korona lakpénz. Pályázók kellően fölszerelt kérvényeiket *f. évi szeptember 25-ig* küldjék be. Az állás azonnal elfoglalandó. Bővebb fölvilágosítással szolgál Kolozsvár, 1906 szeptember 6-án

Gratz Mór, ev. lelkész.

ORGONA-GYÁR

villamos gépekkel berendezve.

BUDAPEST, VII., Garai-utca 48. **RIEGER OTTÓ**

cs. és kir. udv. szállítók
a Szent-Sír lovagja és a Ferenc József-rend tulajdonosa.

Legelősbő árban és kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnymás, erőrendszer szerint (pneumatikai) tartós és nemes-hangú orgonákat szállít. — Mindennemű orgonajavításokat és orgonahangolásokat a legmérsékeltbb árban és lelkiismeretes pontossággal teljesíti és jókarbantartást mérsékelt árban elvállal.

Tervezetek és rajzok

A párisi és bécsi világkiállításon stb. helyről kitüntetve.

30 évi fennállása óta 980 új orgonákat szállított.

Bérmertve díjtalanul.

= Angster József és Fia =

Magyarország legnagyobb orgonáinak és a budapesti bazilika nagy orgonáinak építői

Orgona- és harmonium-gyár Pécs.

Két arany, egy ezüst és egy nagy milleniumi éremmel kitüntetve.

Ajánljuk kitűnő hangú és erős szerkezetű légnymatu (pneumatikai) orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód regisztrálás mellett még azon nagy előnnyel is bírnak, hogy a tempom nedvessége és az időjárás viszontagságai semmi befolyást nem gyakorolnak rájuk.

Raktáron kitűnő hangú harmoniumok minden nagyságban. Mindennemű javításokat, hangolásokat és átépítéseket olcsón elvállalunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

7—26

Első magyar

Toronyórák-gyára

gőzerő-berendezéssel

*
Mayer Károly utóda

Müller János

BUDAPEST, VII. ker.,
Csömöri-út 50. szám.
(Saját házban.)

Képes ár- és költségjegyzék ingyen.

9—10

Zichy Mihálynak

„LUTHER WARTBURGBAN“ című képe ne hiányozzék egy protestáns családban se.

Kapható művészi kivitelű réznyomatban 12 koronáért Petrik Géznál Budapesten, II. ker., Donáti-utca 49. szám. Megfelelő keret külön.

MAGYAR KIR. ÁLLAMVASUTAK NYÁRI MENETRENDJE.

Indulás Budapest ny. pályaudvarról			Érkezés Budapest ny. pályaudvarra			Indulás Budapest k. pályaudvarról			Érkezés Budapest k. pályaudvarra		
Dél-élejt			Dél-élejt			Dél-élejt			Dél-élejt		
Idő	a vonat neve	hová	Idő	a vonat neve	honnan	Idő	a vonat neve	hová	Idő	a vonat neve	honnan
1 00	hel. ost. expr. v. sz. v.	Wien, Páris, Ostende, London	12 50	K. o. e. v. sz. v.	Konstantinápoly, Bukarest	16 15	Sz. v.	Hatvan	5 00	t. sz. sz.	Mária, Radna, Árad
5 45	"	"	4 15	"	"	6 20	"	"	5 20	"	N. Váradi, Debrecen
6 00	"	"	5 35	"	"	6 45	"	"	5 45	"	Berlin, Rutka, Szerencs
6 15	"	"	5 45	"	"	7 00	"	"	5 45	"	Stanislaw, M.-Sziget
6 35	"	"	6 25	"	"	7 10	"	"	6 10	"	Budapest, Borsnán-Bród
6 40	"	"	6 35	"	"	7 15	"	"	6 15	"	Brassó, Árad
6 45	"	"	6 55	"	"	7 25	"	"	6 15	"	Budapest, Gyékényes
7 20	"	"	7 05	"	"	7 35	"	"	6 35	"	Lemberg, Kassa, M.-Sziget
8 00	"	"	7 15	"	"	7 45	"	"	6 40	"	Wien, Trieszt
8 05	"	"	7 25	"	"	8 00	"	"	7 10	"	Csorba
8 30	"	"	7 35	"	"	8 00	"	"	7 20	"	Gödöllő
8 50	"	"	7 45	"	"	8 00	"	"	7 25	"	Kiskőrös
9 05	"	"	7 55	"	"	8 10	"	"	7 35	"	Brassó, Kolozsvár
9 20	"	"	8 10	"	"	8 15	"	"	7 50	"	Hatvan
9 35	"	"	8 25	"	"	8 35	"	"	7 50	"	Bukarest, Brassó
9 40	"	"	8 35	"	"	8 50	"	"	7 50	"	Páris, Adony-P.-Sabolcs
11 25	"	"	8 45	"	"	9 00	"	"	8 10	"	Fiume, Zágráb, B.-Bród, Pécs
11 35	"	"	9 10	"	"	9 00	"	"	8 15	"	Csorba, Kassa
11 40	"	"	9 25	"	"	9 35	"	"	8 30	"	Szolnok
			10 20	"	"	9 35	"	"	8 45	"	Hatvan
			10 50	"	"	11 15	"	"	8 50	"	Torino, Roma, Fiume, Zágráb
									9 10	"	Győr
									9 45	"	Berlin, Rutka
									10 15	"	Szabadska
											Trieszt, Nagy-Kanizsa

ÉRVÉNYES 1906 MÁJUS HÓ ELSEJÉTŐL

Hornyánszky Viktor es. és kir. udvari könyvnyomdája Budapesten. 35.659